

**Kültürel Mirasın Dostları Derneği – KUMID
(Friends of Cultural Heritage – FOCUH)**

Kanada Konservasyon Enstitüsü (CCI) Notları

“Tabaklanmış Deri, Deri, Kürk”

**DOLDURULMUŞ
HAYVANLARIN ve POSTLARIN
KORUNMASI
N8/3**

Yazar:
Tom Stone

Çevirenler:
Dr. Fatma Banu Çakan
Dr. Murat Çakan

CCI Notlarının İngilizce ve Fransızca sürümlerinin yanı sıra CCI tarafından ileride gözden geçirilerek güncellenecek sürümleri resmi sürüm olarak kabul edilecektir. CCI; notların resmi sürümleri çerçevesinde sorumluluk kabul eder. Bu yayının, Türkçe tercümesinden ve Türkçe içeriğinden yalnızca tercüme eden Doç. Dr. Fatma Banu ÇAKAN ve Dr. Öğr. Üyesi Murat ÇAKAN (KUMID Üyeleri) ve Yayıncı Kuruluş KUMID sorumlu olup herhangi bir şekilde CCI'in görüşlerini yansıtmaz. ©KUMID 2020

Kültürel Mirasın Dostları Derneği - KUMID

(Friends of Cultural Heritage - FOCUH)

Kanada Konservasyon Enstitüsü (CCI) Notları 2015 N8/3
“Tabaklanmış Deri, Deri, Kürk”

Doldurulmuş Hayvanların ve Postların Korunması

Yazan: Tom Stone, **Revize eden:** Carole Dignard

© Government of Canada, Canadian Conservation Institute, 2015

ISSN 1928-1455

Yayının İngilizce Özgün Adı: “Care of Mounted Specimens and Pelts “CCI Notes N8/3, (2015)

Özgün Yayın Yeri: <https://www.canada.ca/en/conservation-institute/services/conservation-preservation-publications/canadian-conservation-institute-notes/care-mounted-specimens-pelts.html>

Türkçe Dijital Yayın Künyesi:

Türkçe Dijital Yayın ISBN: 978-605-74514-1-5

Yayıncı: Kültürel Mirasın Dostları Derneği (KUMID) **Yayıncı Sertifika No:** 48037

Türkçe Dijital Yayın Yeri: <http://kumid.net/proje/16/kanada-konservasyon-enstitusu-cci-notlaridijital-yayin-turkce-tercume-c-kumid-2020>

Türkçeye çeviren:

Doç. Dr. Fatma Banu Çakan, KUMID Yönetim Kurulu Üyesi, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Taşınabilir Kültür Varlıkları Koruma ve Onarım Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Murat Çakan, KUMID Üyesi, İstanbul Teknik Üniversitesi İTÜ Makina Fakültesi, İstanbul,

Editör -Yayına Hazırlayan: Saadet Güner, KUMID, Yönetim Kurulu Başkanı

Yayına Hazırlayan: Deniz Serbest, Arkeolog, KUMID, Gönüllü Çalışanı

CCI Türkçe Tercüme Onayı: TÜRKÇE tercümenin yayın ve telif hakları Kültürel Mirasın Dostları Derneği KUMID 'e (Friends of Cultural Heritage-FOCUH) CCI tarafından 25/06/2020 tarihinde verilmiştir. Tüm Hakları Saklıdır. Kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

Ücretsiz © KUMID, 2020-Türkçe Tercüme

Doldurulmuş Hayvanların ve Postların Korunması

Giriş

Birçok müze koleksiyonu, doldurulmuş kuş ve memelilerin yanı sıra kürk ve post da ihtiva eder. Bu nesnelere/ eserler aşağıda açıklanan genel tedavilerden ve rutin bakıma ihtiyaç duyarlar.

Kullanım

Dikkat: Geçmişte doldurulmuş örneklerin derileri böcek saldırılarını durdurmak amacıyla arsenik veya cıva bileşikleri veya DDT benzeri organik pestisitlerle tedavi edilmiş olabilirler. Bu malzemeler tehlikelidirler ve ciddi deri tahrişi ve diğer toksik semptomlara neden olabilir. Bu nedenle, pestisitlerin mevcut olmaları veya mevcut olma olasılıklarının bulunması durumunda eksiksiz sağlık ve güvenlik prosedürleri önem kazanmaktadır. Bu prosedürler, söz konusu örneklerin kullanımında tek kullanımlık nitril eldivenlerin, toz önlüğünün veya Tyvek giysi ve bir parçacık filtreleme maskesinin (N95 veya daha üstü) kullanılmasını da içerirler. Pestisit bulaşmış örnekler veya postlarla etkileşen kirlenmiş eldiven veya diğer malzemelerin uygun biçimde yok edilmesi de çok önemlidir.

Özellikle de doğaları gereği sert olan doldurulmuş örnekler için, yanlış sergileme depolama, inceleme gibi müdahaleler önemli hasar kaynakları olacaktır. Objelere kaba ve sert yaklaşımlar sonucunda bir kanadı, bacağı veya kuyruğu kırmak veya tüylere zarar vermek oldukça kolaydır. Bu objeler taşınırken kaidelerinden tutulmalı ve hareketin önlenmesi için kum torbalarıyla desteklenmelidir.

Postlar, doldurulmuş örneklere nazaran katlanma açısından daha uygun olsalar da, aşırı derecede gerilmemeleri ve kırılmamaları için dikkatlice tutulmalıdırlar. Özellikle de büyük, ağır postlarda yeterli destek kullanımı önemlidir. Bu tür eserlerin Mylar polyester film tabakası veya polietilen filmle kaplanmış sert bir tahta üzerinde serilerek taşınmaları zarar görmelerini engelleyecektir.

Doldurulmuş örneklerin veya postların üzerinde bulunan tüyler çoğunlukla dökülür. Bu kaybın geriye döndürülmesi konusunda pek az şey yapılabilir. Bu nedenle, bu tür objeler mümkün olduğunca az hareket ettirilmelidir. Benzer şekilde, söz konusu eserlerde toza karşı önleyici tedbirler alınmalıdır ki rutin toz alma sırasında tüyler daha fazla dökülmesin. Gerekirse, tozdan arındırma güvenli bir biçimde de yapılabilir, ama bu yol zor, zahmetli ve zaman alıcıdır. Bu konuda daha fazla bilgi edinmek isterseniz Kanada Koruma Enstitüsü'ne (CCI) başvurun.

Depolama

Böcek zararı kürkler, postlar ve tüyler için büyük önem taşır. Yaygın bazı müze böceklerinin (örnek: kumaş güvesi, halı böceği) larvaları bu malzemeleri günler içinde tahrip edebilir. Doldurulmuş hayvanları ve kürkleri her üç ayda bir böcek açısından kontrol ediniz. (*Bozulma Ajanları: Böcekler*, CCI Notları 3/1 *Haşerat İstilâlarını Önlemek: Kontrol Stratejileri ve Algılama Yöntemleri* ve CCI Notları 3/2 *İstilânın Algılanması: Kurumsal Gözden Geçirme Prosedürleri ve Kontrol Listesi* gibi notların yanı sıra Teknik Bülten 29 *Kültürel Eserlerdeki Böceklerle Savaş* isimli kaynaklara başvurun). Bir istila söz konusuysa acil harekete geçilmelidir. Tavsiye için CCI'ya başvurun.

Böcek saldırısını ve küf gelişimini engellemek için depolama alanlarını iyi bir şekilde havalandırın. Örneğin, hava akımını sağlamak için fanlar kullanabilirsiniz.

Tozun sadece görüntüsü kötü değildir; zarara da neden olur – aşındırıcıdır, kimyasal bozulma sürecini hızlandırır ve böcek ve küfler için besin maddeleri içerir. Bunun yanı sıra tozun temizlenmesi de zordur; çünkü kürkün kılları veya tüylerin ince yapısı arasına saklanır. Bu yüzden tozun engellenmesi çok önem arz eder. Özellikle de kürk veya postların tüylerinde bir zayıflama söz konusuysa. Depolama alanlarının temizliği ve düzenli tutulması önemlidir. Post ve örnekleri dolap ve kutularda saklamak tozun ve kirin bu objelerin üzerine sinmesini engelleyecektir. Alternatif olarak, objelerin üstü temiz, sıkı dokunmuş pamuklu örtülerle hafif biçimde örtülebilirler. Eğer objeye değmeyecek şekilde; “çadır” oluşturacak biçimde kurgulanırsa örtü yerine polietilen brandalar da kullanılabilir.

Objeleri çevresel koşulların kötü olduğu alanlarda; yalıtılmamış boruların (yoğuşma riskinin ve yüksek bağıl nemin olduğu), radyatörlerin (yüksek sıcaklığın olduğu) yakınında veya beton zemin üzerinde hiçbir zaman depolamayın. Su kaçak riskinin olduğu alanlardan kaçının ve objeleri gerek odaklanmış ısınma, gerekse aşırı aydınlatma dolayısıyla hasara uğratan ışıktan uzak tutun. Eserlerin solmasını engellemek amacıyla onları karanlıkta saklayın.

Bağıl Nem ve Sıcaklık

Tavsiye edilen bağıl nem aralığı %45 ile %55 arasındadır. %65'in üzerindeki bağıl nemde doldurulmuş örneklerde ve postlarda küf gelişimi tehlikesi başlayacaktır. Çok düşük bağıl nem seviyelerinde ise, aşırı kuruluk eseri kurutur ve eserin çatlamasına ve kırılgan hale gelmesine neden olur. Özellikle doldurulmuş hayvanlarda ani bağıl nem değişimleri ölümcül olabilir. Ani salınımlar bir eseri meydana getiren farklı malzemeler üzerinde gerilim yaratırlar. Bu da ayrılma, yırtılma ve hasara yol açar.

Benzer şekilde 25°C'nin üzerindeki sıcaklıklardan da kaçınmak gerekir. Öte yandan bağıl nem uygun aralıkta kaldığı müddetçe bu kriterin sağlanması çok kritik değildir. Parlak spot

ışıklarından gelen ışıyım ısısının sıkıca kapatılmış vitrinleri ısıtmayacağından veya sergilenen örneklerin yüzey sıcaklıklarını arttırmayacağından emin olun. Bu tür sorunlar fazla ışıyım ısıyı yaymayan düşük ışık seviyeleri seçilerek önlenabilir. Sıcaklıktaki dalgalanmalar esere zarar verebilecek bağıl nem dalgalanmalarına neden olabilir.

CCI'ın *Bozulma Ajanları: Yanlış Bağıl Nem ve Bozulma Ajanları: Yanlış Sıcaklık* müzelerdeki bağıl nem ve sıcaklık çerçevesinde CCI'ın mevcut yaklaşımını yansıtmaktadır.

Aydınlatma

Tüm kürk ve post türleri ışık (hem görülebilir ve morötesi) dolayısıyla renk kaybeder. Koyu renkler yirmi yıllık (günde sekiz saat) bir kümülasyonun ardından düşük ışık seviyelerinde bile solar veya renk atarlar. Bu tür fotokimyasal değişimler geri dönüşümsüzdür ve ancak aydınlatmanın dikkatlice kontrol edilmesi suretiyle önlenirler.

İdealde, kürk ve tüyler 50 lüksten ve azami 75 $\mu\text{W}/\text{lm}'\text{lik}$ morötesi içerikten daha yüksek ışık seviyelerine maruz bırakılmamalıdır. Kürk ve tüylerin sergi amaçlı aydınlatılma süreleri izlenmeli ve paylaşılmalıdır. Işık seviyelerinin ölçülmesine ilişkin bilgi *Bozunla Ajanları: Işık, Morötesi ve Kızılötesi* başlıklı CCI Notlarında bulunabilir.

Temizleme

Pestisit İçermediği Bilinen Nesnelere

Açıkta depolanan veya sergilenen eserlerin (vitrinlerde değil) yılda en az iki kere tozu alınmalıdır. Bu yumuşak bir fırça ile yapılabilir. Her zaman tüy veya kılın büyüdüğü yönde fırçalayın. Fırçalamayı gazlı bezle plastik bir telle kapatılmış elektrik süpürgesinin ağzına doğru yapın. Bu numuneden kazara kopabilecek parçaların yakalanmasını sağlayacaktır. Elektrik süpürgesini hiçbir zaman numunenin doğrudan üzerinde gezdirmeyin.

Geyik ailesinden derilerin bakımını yaparken özel bir dikkat gösterilmelidir. Yaşlı numunelerin üzerindeki kıllar kırılabilir ve fırçalandıklarında veya elektrik süpürgesiyle temizlendiklerinde kolayca yerlerinden kopabilir veya kırılabilirler.

Çok kirli objelerin temizlenmesine veya tamirine yönelik tavsiye olarak, CCI Objeler Laboratuvarı ile temas kurulması önerilir.

Pestisitlerce kirletilmiş veya pestisitlerce kirletilmiş olduğuna inanılan maddeler

Bu maddeleri kesinlikle temizlemeyin! Pestisitten arındırma konusunda deneyimli bir koruma uzmanına danışın veya CCI'yla temas kurun.

Tedarikçiler

Not: Aşağıdaki bilgi okuyucuya yardımcı olmak amacıyla verilmektedir. Bu bilgiler içinde yer alan herhangi bir firma isminin zikredilmesi o firmanın Kanada Koruma Enstitüsü'nce desteklendiği anlamına gelmez.

Parçacık filtreleme maskeleri, nitril eldivenler:

Örnek güvenlik tedarikçileri:

www.uline.ca/Cls_30/Gloves

www.waynesafety.com

www.acklandsgrainger.com/Safety

Mylar (Melineks) polyester film veya polietilen örtü: plastik ürün veya inşaat malzemesi sağlayıcıları.